

Максимова Альбіна Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту заочного та
дистанційного навчання Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
доцент **Кісілюк Едуард Миколайович**

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ СВОБОДИ ВІРОСПОВІДАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Останнім часом, внаслідок значного ідеологічного розкряпання населення, а також у зв'язку з тривалим перебігом украй непослідовних і, на жаль, малоефективних економічних реформ, населення України все більшою мірою намагається знайти заспокоєння і розраду у лонах релігійного світогляду. Релігія, що довгий час зазнавала гоніння і зневаги, нині, подолавши достатньо тривалу епоху політичного нав'язування суспільній свідомості тенденційної соціалістичної моралі, поступово займає те місце в суспільній інфраструктурі, яке належить їй по праву еволюційного джерела походження одвічних гуманітарних цінностей загальнолюдської моральності. Йдеться навіть не про тенденцію збільшення кількості віруючих в Україні та інших державах світу, а про заняття морально-гуманітарним світоглядом, похідним від класичних релігійних стандартів світорозуміння, домінуючого положення у суспільній свідомості, культурно-естетичних та інших творчих факторах соціального творення.

Кримінально-правова охорона свободи віросповідання набуває актуальності з огляду на збільшення міграції населення, яке переносить з собою свою культуру та віросповідання в нашу державу, а також сучасні події в Україні, пов'язані з отриманням Томосу, який надасть українському народу право на автокефальну церкву, що, в свою чергу, може потягти певні заворушення серед віруючих.

Питанням кримінально-правової відповідальності за порушення законодавства у сфері свободи віросповідання присвячували свої дослідження багато науковців, однак, вони зосереджували увагу або на дуже вузьких проблемах кримінально-правової охорони свободи віросповідання, або ж загалом охоплювали питання свободи віросповідання, не досліджуючи окремо положення кримінально-правової сфери. Саме тому видається важливим аналіз нормативно-правової бази зарубіжних держав, особливо європейських країн.

Важливим аспектом компаративного дослідження кримінально-правового захисту свободи віросповідання і впровадження його результатів у кримінальне законодавство України є вивчення положень даної сфери країн Європейського Союзу. Це впливає як з бажання України стати повноправним членом європейської спільноти, так і з необхідності приведення національного законодавства до європейських стандартів.

Кримінальна відповідальність за посягання на свободу віросповідання встановлена у КК Німеччини, КК Італії, КК Франції, КК Австрії, КК Болгарії, КК Польщі, КК Нідерландів, КК Іспанії, КК Сан-Марино, КК Данії, КК Швеції, КК Швейцарії, а також законодавстві інших європейських країн. Як правило, така відповідальність передбачена окремими главами чи розділами – розділ одинадцятий КК Німеччини «Злочинні діяння, які посягають на релігію та світогляд», розділ восьмий КК Австрії «Злочинні діяння проти релігійного спокою та покою померлих», глава XXIV КК Польщі «Злочини проти свободи совісті і віросповідання». Разом з тим у деяких країнах кримінальна відповідальність за посягання на свободу віросповідання, як і в КК України, не виділена в окремий розділ – розділ XXI КК Іспанії у главі IV «Злочини, пов'язані із здійсненням основних прав і публічних свобод та обов'язком виконання соціальних робіт» містить статті 522–526, які встановлюють відповідальність за злочини проти свободи совісті, релігійних почуттів і поваги до померлих, у главі 3 «Злочини проти прав громадян» КК Болгарії у ст. 166 передбачена відповідальність за створення політичної організації на релігійному ґрунті.

Традиційним для європейських країн є встановлення кримінальної відповідальності за образу віросповідання, що включає публічну або шляхом розповсюдження письмових матеріалів образу будь-яким способом сутність релігійних віросповідань чи світогляду інших людей, якщо такі дії викликають порушення громадського порядку (наприклад § 166 КК Німеччини, § 188 КК Австрії).

Ще одним поширеним злочином в досліджуваній сфері є перешкоджання відправленню релігійного обряду. Цей злочин включає грубе порушення богослужіння в церкві або вчинення образливих безчинств у місці призначеному для проведення богослужіння. Крім того, вказується на вчинення таких дій тільки в умисній формі.

Специфічним злочином проти свободи віросповідання потрібно визнати перешкоджання здійсненню поховального обряду. У даному випадку кримінальна відповідальність встановлена за умисне завідо порушує здійснення поховального обряду. У КК Польщі до

досліджуваної категорії злочинів також віднесено образу почуттів віруючих шляхом публічної образи предмета релігійного культу або місця, призначеного для публічного здійснення релігійних обрядів. До злочинів у сфері свободи віросповідання законодавство багатьох європейських країн відносить наругу над могилою. У той же час в кримінальному законодавстві України даний злочин віднесений до групи злочинів проти громадського порядку та моральності.

Потрібно зауважити, що і в законодавстві європейських країн мають місце випадки встановлення кримінальної відповідальності за релігійні злочини у розділах, які покликані в першу чергу охороняти інші суспільні відносини. Наприклад, ч. 1 §304 «Пошкодження предметів суспільного шанування» КК Німеччини свідчить: «Хто протиправно пошкоджує або руйнує предмети, які є об'єктом шанування в релігійному суспільстві, що законно діє на території держави, або речі, призначені для проведення богослужіння...».

Підсумовуючи викладене вище можна дійти висновку, що серед законодавців європейських держав виробилась майже чітка та одноманітна позиція щодо кримінально-правового врегулювання права на свободу віросповідання. Однак вважати її достатньою та вичерпною не видається можливим, оскільки поза сферою правового регулювання залишається значна частина суспільних відносин у досліджуваній сфері. Однак і такий кримінально-правовий захист свободи віросповідання в Європі дозволяє вітчизняному законодавцю, поза його увагою якого залишились деякі досліджені аспекти, встановити належний кримінально-правовий захист свободи віросповідання в Україні. Наприклад, необхідно було б встановити кримінальну відповідальність за образу віросповідання, віднести наругу над могилою до злочинів проти свободи віросповідання, а в перспективі виокремити в Кримінальному кодексі розділ, який би включав злочини проти свободи віросповідання.